

DNEVNIK ŽENJE KOZINSKOG

Obradio *Sima Karaoglanović*; predgovor *Ota Bihalji-Merina*
Izdanje „Prosveta”, Beograd 1961.

Iz zarobljeništva, iz jednog dalekog već trenutka, iz jednog neumitno lepog osećanja otpora i stvarno organizovanog Otpora, drugovi koji su preživeli doneli su listiće dnevnika jednog borca, jednog mladog čoveka koji je, idući za svojom čestitom i moralnom suzom, danonoćno činio napore da pomogne zarobljenim borcima Crvene armije, tamo gde je i sam bio zarobljenik.

Ovaj dnevnik je pun prigušene poezije i pun one drugarske odanosti koje ga vaspitava i kvalifikuje u prvorazrednog borbenog brata. Iz života, iz Beograda u kome je bio bezbrižan i nežan, u kome je bio razmažen u porodici gde je bio jedina i gde je živeo pored guvernanata, gde su roditelji svoju neiživljenu ljubav ispoljavali kupujući mu bezbroj igraćaka, gde je učio, studirao, zaljubljavao se i oženio, Ženja Kozinski je otišao u zarobljenički logor sa dvostrukim nemir: mladića porobljene zemlje i mladića koga je pratio žig njegovog semitskog porekla.

Ipak u neredu misli koje je morao da ima i koje je nosio sa onom imaginarnom dužom što stoji negde iznad njegovog dečastva i mladosti. Ženja Kozinski oseća i onaj drugi nemir, nemir otpora. On nije politički izrazito opredeljen i organizovan, ali on ume sebi i pred sobom da objasni sve te događaje, ume da se budno i drugarski ponaša i da na oskudnom suncu ispred barake, u očima zarobljenika-Rusa pronađe onaj plamičak koji nije samo plamičak pojedinačnog revolta, očajanja ili gneva.

Jednostavno, skromno, bez demoralizacije i iznurenosti intelektualca, Ženja Kozinski piše svoj dnevnik, beleži ono što je osećao i saznavao u dugim zarobljeničkim noćima. On bez oklevanja, čak i bez rutiniranog lukavstva izvodi svoje male i velike akcije, neprestano sa glavom u torbi, neprestano na domaku kazne iako je već kažnjenik i zarobljenik. Njegova akcija, njegova ilegala ima nečeg od nežnosti i smionosti mališana na periferiji kada ulaze u život i kada im oči sjaje od oštre pravdoljubivosti i solidarnosti sa borcima fizički i idejno jačim i većim. Jednostavne i skromne stranice ovog dnevnika imaju tako mnogo žeravica i tako mnogo očiju nena-

metljivog, iskrenog, živahnog borca. Sa slikom otadžbine, sa slikom Beograda, porodice, Zenja Kozinski gradi sliku svakidašnjice u kojoj svetlost opušaka često biva dovoljnom da se osvetli čitavo jedno drugarsko kolo nepokornih a zarobljenih, izmoždenih a nepobedenih. I u trenucima zlo-kobne opasnosti, Zenja Kozinski ostaje čvrst, nepatetičan čovek. On nije nikoga izdao, on jednu jedinu reč nije pustio preko raskrvavljenih usana. dopustio je da ga Gestapo ubije svirepo, i da se tako završi obična a velika ljudska poema, bez suza, bez oprostaja. Njegov posao, njegova akcija nije bila čudna i nije bila neočekivana. Put mladog čoveka od kuće prepune igra-čaka i bezbrižnog života do dobrovoljnog ilegalca u zarobljeničkom logoru, put je svesti i nežnosti, jedinstvene sudbine mladića koji je u ledu i mraku zarobljeništva sačuvao ponos svoga nasleđa i svoga naroda, svoje lične časti i moralnog čojstva. Na 300 stranica ovog dnevnika, koji je jedino što je sačuvano od Zenje Kozinskog, „tog neborbenog borca za socijalizam”, razvija se jedan roman, razvija se jedna uspomena. Zbilo se nešto veliko i svetlo u tom čoveku, a to što je on žrtvovao svoj život nije bila epizoda u takvom životu već neusiljeni odgovor na ono što je svojom ličnom nežnošću bio i nosio. Zato je njegov dnevnik isto toliko povest o stradanju koliko i povest o pobedi, o prevazilaženju smrti.